

Протосинђел Теофан Munteanu
Духовник манастира Нера, Румунија

ФИЛОКАЛИЈСКИ ЕТОС САМООДРИЦАЊА ДАНАС ЖЕЉА – ОБАВЕЗА, МОГУЋНОСТИ – ОЧЕКИВАЊА

Увод

Бога није могуће познати уколико се Он сам не открије човеку. У историји човечанства Апсолутно, Духовно, Вечно Биће поступно је откривало истину о себи, по мери човекове спремности да прими нова и све дубља поимања. Откривењем Пророку Мојсију на Синајској Гори, Бог објављује своје истинско име: *Ја сам Онај који Јесам* (2Мој. 3, 14) – Ја сам Сушти¹. Овај догађај доноси сасвим нову перспективу у схватању божанства, откривењем *ипостасног начела* као темеља Божанског Бића, али и човека, будући да је човек боголик. Вера у једног Живог, Личног Бога припрема терен за пуноћу откривења, које нам је подарило очовечење Логоса Божјег, дакле, да је Ипостасни Бог, не неко статично начело *затворено у себе*², већ динамично, Извор живота утемељен на односу, заједништву и љубави, *Света Тројица као Бог љубави – љубави која се збива у душама хришћана, да би их уздигла до везе љубави која је између Личности у Њој самој*³. Према томе, начело личности – ”ја” – у хришћанству престаје да буде научни или философски појам, већ само биће, сам живот, док је садржај тог живота – љубав.

Стварајући човека, Бог је у њега усадио *ипостасно начело*, којим човек може у своју природу да прими, слободним избором и савесним делањем, бескрајност Божанства, очувавајући свој идентитет, остајући неповређено створење. Према томе, човек је човек у оној мери у којој постаје личност. Ипостасно доживљавајући биће васколиког Адама, он открива себе и учествује у познању творевине и живог Бога кроз однос са другим. На тај начин он остварује лик Божји у себи, по којем је створен у почетку, постаје ”ја” превечног Савета Свете Тројице и узвишава се до мере потпуног човека – обожењем⁴.

Адамовим падом човек је скренуо са пута сопственог стварања као личности. Његова природа је претрпела суштинско урушавање, расцепила се⁵ под утицајем својих природних сила, које су се претвориле у противприродне страсти⁶. Он се одвојио од ипостасног начела, које је, као икона Божја у човеку, наставило да чезне за васпостављањем и потпуном ”целовитошћу” природе, сагласно вољи Божјој о човеку у почетку. Због прародитељског греха, човек, *који је створен превасходно божанским творачким актом као чисти потенцијал, који се остварује у времену животног пута*⁷ кроз однос са другим, допао је до луциферског стања самообожења: од љубави према другоме пао је у љубав према себи (самољубље), изгубивши идентитет ”себе” као љубљеног и послушног сина Божјег. Створио је тако нови идентитет за себе, оденувши се у егоистично, индивидуалистичко своје ”ја”, окренуто сопственој ништавности,

¹ Архим. Софроније, *Видети Бога какав Он јесте*, Св. Манастир Часног Претече, Есекс, Енглеска, 1992, стр. 298.

² Исто, стр. 315.

³ Протопрез. Димитрије Санилоае, *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea (Света Тројица или У почетку беше љубав)*, Библијско – мисионарска установа Румунске Православне Цркве, Букурешт, 1993, Увод, стр. 7-8, превод са румунског.

⁴ Истог аутора, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (Православно Догматско Богословље, том 1. изд. Библијско – мисионарска установа Румунске Православне Цркве, Букурешт, 2003, стр. 57, превод са румунског.*

⁵ Архим. Софроније, *Видети Бога какав Он јесте, исто*, стр. 319.

⁶ Авва Доротеј, *Πραγματεῖαι καὶ ἐπιστολαί, Φιλοκαλία τῶν ἡπτικῶν καὶ ἀσκητικῶν, τόμ. 12^{ος}*, ЕПЕ, Патерикаί Ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς», Θεσσαλονίκη, 1981, σ. 258.

⁷ Архим. Софроније, *Подвижништво и теорија*, Свешени Манастир Часног Претече, Есекс, Енглеска, 1996, стр. 125.

отуђено од Бога и истинског себе. Воља Божја за коју је створен, постала је за његову палу природу апсолутно неприродна и немогућа за извршавање – *створен је потенцијално способним да се поистовети и понесе у себи* [благодаћу⁸] *нестворени Живот Божанства*⁹. Према томе, Христос, Вечни Син Божји, дошао је на земљу ради *задобивања пуноће божанског усиновљења*¹⁰, да би прошао путем који је Адам напустио, како би у човеку уздигао божанску икону [тј. личност] у пуној њеној реалности, другим речима, у апсолутно општење са Богом и људима. Пут који нам је открио Христос, Који је *по свему постао сличан нама* (Јев. 2, 17)¹¹, једини истинити, за наше ослобођење од егоцентризма и поистовећење са Њим по свему, јесте љубав утемељена на кеносису (себеунижењу), самоодрицању, распећу читавог нашег бића: *Ако неко дође мени и не мрзи... па и живот свој, не може бити мој ученик.* (Лк. 14, 26).

Филокалијски етос самоодрицања: жеља – обавеза

У пуној сагласности са нашим природним стањем, али у апсолутној супротности са стањем човека после пада – разлог због којег често добија и радикалне називе: умртвљење, сатрвење, распеће итд. – самоодрицање се редовно помиње у поукама филокалијских Светих Отаца, који нас уче путу спасења и *познања* Бога¹². Савршени пример самоодрицања је Христос Богочовек, јер је Он, Вечни Син Божји, својим очовечењем *испразнио Себе* (Фил. 2, 7) сасвим од своје божанске славе, до распећа и смрти, примивши потпуно људску природу, у свој њеној слабости и пропадљивости, осим греха, да би је исцелио и распространио како би могла да прими у себе божански живот, да бисмо постали *по свему слични Њему*¹³.

Христос у нашу свест враћа славу Божанства. Блистање славе Божје осењује нашу испразну славу и призива нас у доживљај *створености и крхкости наше природе*¹⁴. На овај начин откривамо Живога Бога као најузвишенију тајну бића, *суштетворно и надсуштатствено битије... које ствара сваку суштину*¹⁵: *Почетак бића и средина и крај је Бог, као дејствујући али нестрадалан, попут свега другог што именујемо. Он је почетак као Творац, средина као промислиатељ, а крај, као опис*¹⁶. Ово поимање нам отвара пут према откривању нашег истинског "ја", које се не темељи на себи, него спознаје да се темељи *на бескрајној сили и брижној штедрости Божјој*¹⁷. Смирено и добровољно прихватање наше зависности од Бога, од Којег добијамо суштину, постаје темељ, тако да сви који смо *постали од старог човека*¹⁸ изађемо из самодовољности егоистичног свога ја, да поново успоставимо изгубљени однос са Небесним Оцем: *Срце које се покреће на непрестано благодарење доводи у човека благодатне дарове Божје*¹⁹.

Христос је Онај Којим Бог у потпуности дејствује да човечанство заустави ход слободног пада, који је отпочео преступом Адамове гордости и непослушности и

⁸ Светог Калиста Патријарха, *Поглавља о молитви*, 56, Филокалија Свештених Трезвењака, том 4, изд. Астир, Атина, 1991, стр. 346.

⁹ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте, исто*, стр. 297.

¹⁰ *Исто*, стр. 296.

¹¹ *Исто*, стр. 328.

¹² Свети Исихије Презвитер, *Теодулу душекорисно и спасоносно слово о трезвености и главној врлини*, 67, Филокалија Свештених Трезвењака, том 1, изд. Астир, Атина, 1982, стр. 152.

¹³ Авва Исаија, *Поуке*, 12, Филокалија трезвењака и подвижника, том 12, *исто*, стр. 98.

¹⁴ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте, исто*, стр. 307.

¹⁵ Свети Максим Исповедник, *О теологији и домостроју у телу Сина Божјег, Таласију стотина 1*, поглавље 4, Филокалија Свештеник Трезвењака, том 2, изд. Астир, Атина 1984, стр. 52.

¹⁶ *Исто*, 10, стр. 53.

¹⁷ Протопрез. Димитрије Санилоае, *Филокалија* (румунско издање), том 11, изд. Humanitas, Букурешт 2009, стр. 250, напомена 426.

¹⁸ Авва Варсануфије и Јован, *Текстови расуђивања и тиховања, Питања и одговори*, изд. Етимасиа, Кареас, 1996, том. 1, 120, стр. 264.

¹⁹ Авва Исак Сириј, *Нађени подвижнички списи*, Манастир Каракал, Света Гора, стр. 328.

наставио се у свакој следећој генерацији, које, уместо да се исправе, оне су продубиле бездан непоштовања и заборава Бога, остављајући у наслеђе свет који је све више под тиранијом зла и смрти²⁰. Приклонивши небеса и дошавши на земљу, Христос узвисује човека, онако како ни једна сила на свету не би могла то да учини. Узноси га до изгубљеног достојанства његовог првог лика, и васпоставља његову палу природу, а затим га узводи до нове и савршене висине, додајући *природном добру боголикости... добро вољног уподобљења Богу*²¹. Ово *непоколебиво и немерљиво мерило*²² ставио је на располагање свима: сваки човек може да се преобрази – *сви постали ум, сви око, сви живи, сви светли, сви савршени, сви богови*²³ – са предусловом да живи онако како је Христос живео, да се сједињује *са обоженом, васкрсом и прослављеном људском природом Христовом, и Њоме*²⁴ да се сједињује *са нествореном енергијом људске природе Христове, која је нестворена Божанска Благодат*²⁵.

Као што је Христов живот био постепено силажење до саме смрти, погребенија и силаска у ад, слично томе и живот онога који жели да иде за Њим заснива се на низу одрицања. Почетак представља одрицање од светских материјалних ствари (*хране, новца, поседа, славе, родбине и осталог*²⁶), јер *сједињењу са Богом претходи разрешење од материјалног*²⁷.

Сматрано недовољним, од филокалијских Светих Отаца, будући да преображење потребује, не само *спољашњи човек*, него и *унутрашњи*²⁸, ово прво одрицање треба да прати једно друго, дубље: напуштање љубави према себи (самољубља)²⁹. У пуном сагласју филокалијски Оци називају самољубље мајком свих зала³⁰.

Добровољно прихваћено и са пуном свешћу, напуштање самољубља ни у ком случају не представља никакву спољашњу принуду или самоуништење, напротив, оно постаје извесно свеобухватно унутрашње делање, које води у *свецело уздржање, то јест избегавање сваке врсте порока*³¹, у ослобађање од сопствене субјективности. Мера самоунижења (кеносиса) је мера остварења истинског ја. *Заиста, човек треба добровољно да се подели на два дела, и најмудрије промисливши да се расцепи, као што рекох; да постане истински непомирљиви непријатељ самом себи, и то са онаквим расположењем какво има према човеку који га је више пута ожалостио и нанео му неправду, па чак и више од тога, ако желимо да достигнемо велику и прву заповест, то јест Христов начин живота, блажено смирење, живот Бога у телу*³².

*Самоосуђивањем, неверовањем својој разборитости, мржњом према својој вољи*³³ човек бива удостојен да поново задобије себе и врати се у природно стање³⁴,

²⁰ Авва Доротеј, *Списи и посланице*, Филокалија трезвењака и подвижника, том 12, исто, стр. 258.

²¹ Свети Максим Исповедник, *О теологији и у телу домостроју Сина и Бога*, Таласију, исто, стотина 1, 13, *Филокалија Свеитених Трезвењака*, том 2, исто, стр. 53.

²² Авва Варсануфије и Јован, *Текстови расуђивања и тиховања, Питања и одговори*, исто, стр. 264.

²³ Исто

²⁴ Протопрезвитер Јован С. Романидис, *Светоотачко богословје*, изд. Паракататики, Солун 2004, електронско издање, стр. 32.

²⁵ Свети Максим Исповедник, *Слово подвижничко по питањима и одговорима*, PG 90, 913C.

²⁶ Исто, 916D.

²⁷ Авва Исак Сирин, *Нађени подвижнички списи*, исто, Слово 28, стр. 133.

²⁸ Свети Таласије Либијски, *О љубави и уздржању и животу по разуму*, стотина 3, 22, *Филокалија Свеитених Трезвењака*, том 2, исто, стр. 218.

²⁹ Свети Максим Исповедник, *Таласију, О разним недоумицама из Светог Писма*, PG 90, 256C.

³⁰ Свети Таласије Либијски, *О љубави и уздржању и животу по разуму*, стотина 2, 1, *Филокалија Свеитених Трезвењака*, том 2, исто, стр. 211: *Ако желиш да се ослободиш од зала, одбаци мајку свих зала – самољубље*.

³¹ Свети Филотеј Синајски, *Поглавља трезвеноумља*, 15, *Филокалија Свеитених Трезвењака*, том 2, исто, стр. 278.

³² Свети Исихије Презвитер, *Теодулу* 164, *Филокалија Свеитених Трезвењака*, том 1, исто, стр. 166.

³³ Авва Доротеј, *Списи и посланице*, Филокалија трезвењака и подвижника, том 12, исто, стр. 274.

³⁴ Исто

постаје кадар да разуме божанску вољу³⁵. Одсецање сопствене воље не значи самоуништење, већ утврђење у вољи свега онога што се поклапа са вечним основом његовог бића и што изражава вољу Божју³⁶ о њему. То је усхођење његовог бића са нивоа на коме оно жели да живи помоћу својих сила у оквирима својих земаљских потреба, на нивоу бића сједињеног са Богом, у извесном разрастању силама које долазе од Бога³⁷.

Уколико је потпунија света мржња према себи, утолико је дубља љубав која се рађа у души према Богу: *Онај ко љуби себе, не може љубити Бога; док онај који не љуби себе ради превеликог богатства љубави Божје, тај љуби Бога. Зато такав никада не тражи славу за себе, већ за Бога³⁸. Дакле, брате, мрзи савршено, да би љубио савршено; удаљи се савршено, да би се приближио савршено; презри усиновљење да би задобио усиновљење; остави се вршења воље, и твори вољу; сеци себе, и спајај себе; усмрти себе, и оживотвори себе. Заборави себе, и познај себе³⁹.*

Филокалијски Свети Оци говоре и о трећем одрицању, одрицању од сујете⁴⁰, које заокружава табелу самоодрицања и, путем непрестаног труда у трезвеноумљу и држању ума у Богу⁴¹, на најбезбеднији начин довешће човека управо до пресељења умом и духом у Божји свет, излазећи из овог пролазног света⁴².

Читав овај пут самоодрицања, да би имао гаранцију не упадања у прелест, него живота разумног и аутентично доживљаваног у Христу, треба да се одвија у оквирима савршене послушности према једном духовном водичу, а не у непосредној вези са Богом, јер преко духовног водича Бог на објективан начин чини осетним своје присуство и своју вољу: *Не може неко сам по себи да се научи науци врлина, иако су неки користили искуство као учитеља. Онај ко ради по себи, а не по савету оних који су узнапредовали, показује да има надменост, или се из тога рађа надменост⁴³. Мерило је, такође, Христос – Који је постао човек, као што треба и ми да се остваримо у сједињењу са Њим⁴⁴, Који није чинио ништа сам од себе, него само оно чему се од Отац научио (Јн. 8, 28). Такође и човек може сасвим да напусти себе, тј. индивидуализам и да задобије расуђивање које му помаже да јасно – најпрозрачније – види себе⁴⁵ и божанске и људске ствари, тајне и скривена сагледавања тачно разликује⁴⁶. Такође, може да се препороди, да се роди свише⁴⁷ и да задобије смирење – којег је садржај разрастање у љубави према Богу и творевини⁴⁸.*

³⁵ Свети Петар Дамаскин, *Скраћено о задобијању врлина и избегавању страсти*, Филокалија Свештених Трезвењака, том 3, изд. Астир, Атина, 1991, стр. 74-75.

³⁶ Свети Симеон Нови Богослов, *Поглавља делатна и богословска*, 7, Филокалија Свештених Трезвењака, том 3, изд. Астир, Атина, 1991, стр. 255.

³⁷ Протопрез. Димитрије Санилоае, *Филокалија* (румунско издање), том 11, исто, стр. 143, напомена 215.

³⁸ Свети Дијадок Фотички, *Подвижничко слово* 12, Филокалија Свештених Трезвењака, том 1, исто, стр. 238.

³⁹ Авва Варсануфије и Јован, *Текстови расуђивања и тиховања, Питања и одговори*, исто, стр. 430.

⁴⁰ Свети Јован Синајски, *Scara dîntrezeiesculii igisîş* (*Листвица божанског усхођења*), 14, Филокалија (румунско издање), том 9, стр. 64.

⁴¹ Свети Симеон Нови Богослов, *Поглавља делатна и богословска* 32, Филокалија (румунско издање), том 6, изд. Humanitas, Букурешт 2005, стр. 64.

⁴² Архим. Софроније, *Подвиг и сагледавање*, исто, стр. 33-34.

⁴³ Свети Григорије Синајски, *15 поглавља о тиховању и два начина молитве*, Филокалија Свештених Трезвењака, том 4, изд. Астир, Атина, 1991, стр. 79.

⁴⁴ Протопрез. Димитрије Санилоае, , *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea* (*Света Тројица или У почетку беше љубав*), Библијско – мисионарска установа Румунске Православне Цркве, Букурешт, 1993, стр. 51..

⁴⁵ Свети Калист и Игнатије Ксантопул, *О онима који желе да живе у исихији*, 41, Филокалија Свештених Трезвењака, том 4, исто, стр. 241.

⁴⁶ Исто, 44, стр. 244.

⁴⁷ Преподобни Никита Ститат, *Стотина друга природних поглавља – о очишћењу ума*, 44, Филокалија Свештених Трезвењака, том 3, исто, стр. 311.

⁴⁸ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте*, исто, стр.203.

Ономе ко се приближи божанској љубави открива се и истинска вредност ближњег: *Онај ко љуби Бога, не може да не љуби сваког човека као себе*⁴⁹. Мерило љубави према ближњем је такође божанско: брат, који је такође љубљен од Оца, постаје достојан наше части и љубави, постаје *бог после Бога*⁵⁰. Према томе, *слично се сличним познаје*⁵¹: човек – ипостасни дух, измештајући центар свог интересовања и служења са свога *ја* на другога⁵² – на Бога и људе – премештајући другога у себе, грли љубављу читава творевину и учи се тајни развијања једне личности од стране друге личности⁵³.

Самоодрицање – могућности и очекивања у савременом добу

Хришћани наших дана носе у својим душама, често без свести о томе, слабости и белеге живота без Бога – подсвесно усвојене – које се постепено успостављају на свим нивоима бића. У тим оквирима, старање, саосећање, посвећеност и сарадња представљају понашања маргинализована, па чак и достојна осуде, чиме се негује аутодеструктивна идолатрија човека. Савремена цивилизација промовише индивидуализам⁵⁴, који често води у демонски псеудоперсонализам, који осакаћује човека – икону Божју – хипертрофијом његовог палог *ега*.

Радим шта ја хоћу! Не примам спољне утицаје! – пароле су нових генерација, које не знају да је човек призван на љубав и да се испуњава једино кроз однос.

Појава *trainers*, *coaching*, у наше дане потврђује да људска природа није претрпела суштинске промене. Човеку је потребно да открије себе кроз другога, да распространи своје биће кроз другога. Он има потребу за неким ко би га пронашао, разумео, усавршио колико год је то више могуће.

Данас, када се свако етичко мерило минира и релативизује, установа духовника, кума у Светој Тајни Крштења и Венчања, који су надомештали улогу мистагога и духовника, и материјалних помагача хришћанина који им се поверава, сматра се превазиђеном и замењује се психолозима и саветницима за индивидуални развој. На свим пољима постојања, на којима се захтева професионалност и учинак – финансијски, маркетиншки итд. – као и на све што се тиче приватног живота – образовање, начин живота, благостање (*wellness*) итд. – помиње се улога *trainers*, почевши од инструктора на пољу економије и маркетинга, до *trainers* гимнастике и исхране. Мотивациони говорници (*motivational speakers*) и инфлуенсери (*influencers*) немају мањи значај у савременом окружењу.

Суштински утицај који ови стубови друштва врше на репрезентативне масе људи, својим обраћањем подједнако и деци и младима и старима и у свим друштвеним окружењима, потврђује да објава надмоћи човековог *ја* има карактер пуке пароле, преко које се улаже напор да се хришћанско друштво и његове вредности дискредитују и замене. Бити под руководством неког *маестра* био је, као што и данас јесте – пут личног усавршавања. То је духовна *хигијена* коју, човек који жели да упозна и развије своје потенцијале, треба постојано да упражњава на било ком пољу свог постојања.

За човека је природно да прима спољашње утицаје, спољашње надахнуће. Потребно да има прототип, јер се остварује само у мери свог интересовања за другога и

⁴⁹ Свети Максим Исповедник, *Стотина прва поглава о љубави*, 13, Филокалија Свештених Трезвењака, том 2, *исто*, стр. 5.

⁵⁰ Свети Нил Подвижник, Слово о молитви, 121, Филокалија Свештених Трезвењака, том 1, *исто*, стр. 187.

⁵¹ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте*, *исто*, стр.327.

⁵² Протопрез. Димитрије Санилоае, *Филокалија* (румунско издање), том 11, *исто*, стр. 213, напомена 335.

⁵³ Истог аутора, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (Православно Догматско Богословје*, том 2. изд. Библијско – мисионарска установа Румунске Православне Цркве, Букурешт, 2003, стр. 377, превод са румунског.

⁵⁴ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте*, *исто*, стр.314.

интересовања другог за њега⁵⁵. Према томе, суштински значај имају односи које човек успоставља, будући да преко њих може да падне, падом нашег Прародитеља, који је послушао глас непријатеља човечанства и изабрао умишљени Апсолут, заведен према његовој мери⁵⁶, или може да се спаси, подражавајући Христа, Који нас призива да напредујемо, путем љубави према ближњем, путем сагледавања тајне Тројичног Бога, *по чијем лику је створен човек – човечанство*, и да остваримо *и на пољу нашег створеног живота многоипостасно јединство Божанства: да живимо свечовечански живот као свој лични живот*⁵⁷.

Јевађелска реч је, према томе, и даље актуелна, и методе нашег узрастања као личности истоветне су са методама древних Светих Отаца. Потребно је само да буду преведене на језик нових генерација, како би биле разумљиве, прихваћене и подражаване.

Данашње образовно окружење, знак распознавања *културе пада*⁵⁸ – вероватно као и читаво наше постојање – осцилира између ауторитарности и попустљивости, не успевајући у пракси да нађе равнотежу и расуђивање – давањем места истинској љубави у исправним дозама сваког од поменутих ставова. На пример, приступи у неговању деце (parenting) или су ауторитарни – са општим карактеристикама суздржаног испољавања брижности према детету, одсуства саосећања, претераном контролом и строгим правилима – или попустљиви – који се ослањају на егоистичну и неселективну љубав према детету, које се обожава и на које се не примењује ни један степен контроле. Резултат је катастрофалан у оба случаја. У првом – дете распуштено и бунтовно, нерасположено да прихвати било који спољашњи утицај, које на крају доспева дотле да своје испуњење тражи у најнеприкладнијим друштвима; а у другом – дете егоистично, зависно у потпуности од својих родитеља, које код себе развија зависности сваке врсте (од технологије и интернета, од електронских игрица, наркотика, порнографије, хране итд). Обе ове орјентације прете слободи људске личности и воде у луциферско стање кроз демонску еманципацију, или демонско поробљавања. Ове отуђене унутрашње структуре формирају душу детета од раног детињства и постају његова друга природа, природно копирано његово *ја*, које ће се, проласком времена, утврдити у настраном прецењивању себе.

Зрелост, путем карактеристичних изазова и одговорности – као што је заснивање породице или приступање монашком начину живота – може пружити прилику за рестарт, међутим, унутрашњи систем човека је изузетно отпоран, а само добро расположење нема силу да сруши грађевину која се деценијама градила. Према томе, на наш став према деци или на послушност према духовном оцу најдубље утиче пројекција односа са телесним родитељима и остаје, по правилу, макар у почетку, на истим *шинама* доживљаја из детињства. Све док човек не буде апсолутно одлучан да се смири, да постане као дете – конкретније, отпочињући из почетка своје формирање, овог пута у познању и са својом савешћу као водичем, а не са инстинктима за преживљавање пале природе – никада неће успети да се отвори за сарадњу са другима, да престане да сматра себе мерилом свега и преобрази своје срце у обиталиште божанске животворне благодати, која дарује нови живот – живот у Христу.

Хришћански живот у темељима личног формирања-исцелења има начело послушности, установљено као најсигурнији, безопасан пут који води преображају и освећењу себе. Супротно логици палог човечанства, по којој је човек *мерило свих ствари*

⁵⁵ Протопрез. Димитрије Санилоае, , *Mica Dogmatică vorbită (Кратка усмена Догматика)*, изд. Deisis, Sibiu, 2007, стр. 200, превод са румунског.

⁵⁶ Архим. Софроније, *Видети Бога какак Он јесте, исто*, стр.333. *Човек се налази у опасности да прецени себе и да захтева оно што превазилази његову меру.*

⁵⁷ Истог аутора, *Тајна хришћанског живота*, Свештени Манастир Часног Претече, Есекс, Енглеска, 2010, стр. 246-247

⁵⁸ Истог аутора, *Cuvântări duhovnicești (Духовне беседе)*, том 2, изд. Accent Print, Suceava, 2013, стр. 48.

[вредности, квалитета] (Платон, Протагора) и треба да управља самога себе, што представља разлог због кога послушност повезује са понижењем, обезличењем, укидањем воље, хришћанство предлаже одсецање сопствене воље, као, парадоксално, начин ојачавања личне воље и потврде вечне вредности човека, кроз напуштање робовања себи, улоге свога ја као жртве и кроз усаглашавање своје воље са вољом другог, са вољом Божјом, која води у откривање себе и завршава се свешћу *Ја јесам*⁵⁹. У хришћанском духу, послушност није некакав крути начин размишљања, јурidички процес или ауторитарност, већ извесно брижно отварање једне личности према другој личности, коју поштује и бира као водича на путу ослобођења од мрежа самодопадања, на путу разоткривања и рушења до темеља старог начина постојања, на путу рађања као новог створења које се жртвује ради свих из љубави. Живот послушности наликује на све друго али не на рутину, успаваност или навику. Наликује на жицу високог напона кроз коју пролази енергија која покреће возове, фабрике, греје домове, али на коју може безбедно и безопасно да седне птичица⁶⁰ – то је трајно настајање и постојање без граница⁶¹.

Усидрен у земаљским стварима, ум данашњег човека сматра послушност смрћу, јер човек жели да се разликује и истакне своје способности. Осећа се испуњеним када све бива по његовој вољи, а *смртно* се жалости када не бива. Заиста, послушност јесте смрт, али смрт која усмрћује смрт (*смрћу смрт уништивши*), као почетак новог живота, у коме се сопствена воља креће слободно само према љубави, а љубав постаје садржај живота онога који љуби и бива љубљен.

Са јелинског превео Д. Ристић

⁵⁹ Исто, стр. 49.

⁶⁰ Исто, стр. 51.

⁶¹ Исто, стр. 20.